

**A HEGYMAGASI BIODIVERZITÁS NAPOKON
GYŰJTÖTT FULLÁNKOS HÁRTYÁSSZÁRNYÚ
(HYMENOPTERA, ACULEATA) FAJOK ÉRTÉKELÉSE**

JÓZAN ZSOLT

H–7453 Mernye, Rákóczi u. 5.
e-mail: jozan.zsolt@citromail.hu

JÓZAN, ZS: *Enumeration of wasp species (Hymenoptera, Aculeata) collected on the Biodiversity Days at Hegymagas*

Abstract: Out of the designated study area of the 12th Biodiversity Days (on 7 June, 2014) collection of wasps was made at the Felső-Kongó area (in the vicinity of Hegymagas). An annotated list of the Aculeata (Hymenoptera) species is given and discussed.

Keywords: Biodiversity Days, Balaton Uplands, Hymenoptera, Aculeata, faunistics

Bevezetés

2014. június 7-én a Biodiverzitási Napon gyűjtöttünk a vizsgálatra kijelölt terület Felső-Kongó részén. A gyűjtést egyelő hálózással és fűhálózással folytattuk. Tóth Sándor a Tapolc-patak mellett Malaise csapdával 15 fajt fogott. Ezeket „Mcs” szimbólummal jelöljük.

Értékelés

Az előkerült fajok száma nagyon csekély. Kirívóan alacsony a Pompilidae (útonállódarazsak) és a méhszerűek (Andrenidae, Apidae, Colletidae, Halictidae, Megachilidae) száma. Különösen feltűnő, hogy csak egyetlen Megachilidae (művészméhek) faj került elő. Sajnos a vizsgálatra kijelölt terület környezeti tényezői nem kedvezőek a fullánkos fajok számára. A kimutatott 45 faj családonkénti megoszlását az **1. táblázat**ban mutatjuk be.

1. táblázat: A kimutatott fajok családonkénti megoszlása

család	fajsám	család	fajsám
Chrysididae	2	Andrenidae	3
Myrmosidae	1	Apidae	5
Pompilidae	2	Colletidae	3
Vespidae	7	Halictidae	5
Sphecidae	1	Megachilidae	1
Crabronidae	15	összesen	45

A területen a növénytakaró jórészt fűfélékből áll, a kétszikű növények borítottsága eleynésző mértékű. Így a pollen- és nektárfogyasztó fullánkos fajok életlehetőségei erősen korlátozottak. A teljesen zárt növényzet, és különösen az elmúlt évtizedekben magas talajvízszint jelentősen akadályozta a terricol (földben fészkelő) fajok ivadékgyógyozását. A xylicol (korhadó fában fészkelő) fajok ugyan az ivadékok számára fészkelőhelyeket és a lárváik számára szükséges zsákmányállatokat találhatnak, de az imágók táplálékforrása korlátozott. A patak menti szegélytársulásokban találkozhatunk a legtöbb fajjal. Itt gazdagabb a táplálékválaszték, a nektár- és pollentermelő növények többsége itt található. Ezt bizonyítja a Tóth Sándor által működtetett Malaise-csapda által fogott rovaranyag.

Érdeemes összehasonlítani az objektumterületen előkerült fajegyüttest azzal, amit a vizsgálat napján a település egyik közeli utcájában egy levéltetűvel fertőzött hársfán hálózunk (**2. táblázat**).

2. táblázat: Hegymagason, levéltetűvel fertőzött hársfáról hálózott darázsfajok

család	fajnév	példány, ivar
Vespidae	<i>Ancistrocerus gazella</i>	1♂
Pompilidae	<i>Auplopus carbonarius</i>	1♀ 8♂
Pompilidae	<i>Auplopus rectus</i>	1♂
Pompilidae	<i>Agenioideus sericeus</i>	1♂
Crabronidae	<i>Crabro cribrarius</i>	1♂
Crabronidae	<i>Crabro peltarius</i>	3♂
Crabronidae	<i>Crossocerus cetratus</i>	1♂
Crabronidae	<i>Crossocerus distingendus</i>	1♂
Crabronidae	<i>Gorytes laticinctus</i>	1♀ 2♂
Crabronidae	<i>Lestica clypeata</i>	2♂

család	fajnév	példány, ivar
Crabronidae	<i>Lindenius pygmaeus armatus</i>	1♂
Crabronidae	<i>Mellinus arvensis</i>	1♂
Crabronidae	<i>Nysson trimaculatus</i>	2♀
Crabronidae	<i>Passaloecus pictus</i>	3♂
Crabronidae	<i>Psenulus pallipes</i>	1♀
Crabronidae	<i>Solierella compedita</i>	1♂
Crabronidae	<i>Tachysphex tarsinus</i>	1♂
Crabronidae	<i>Trypoxylon attenuatum</i>	1♀
Crabronidae	<i>Trypoxylon clavicerum</i>	5♀ 3♂
Crabronidae	<i>Trypoxylon figulus</i>	3♀ 8♂

A hat közös faj arra utal, hogy a Tapolca-patak menti ligeterdő és a település nyugati területének darázsfaunája kapcsolatban van egymással. A hársfán gyűjtött Crabronidae nemek és fajok száma felülmúlja a Malaise-csapda által fogott anyagét. A hársfa levelein lerakódó tetűváladék (mézharmat) jelentős attraktív hatása népes és változatos, gyakorta fajgazdag alkalmi darázs asztaltársaságokat alakít ki. Erről korábban részletes elemzést adtunk közre (JÓZAN 2015).

A gyűjtött fajok annotációja

CHRYSIDOIDEA

Chrysididae

Chrysis mediata Linsenmaier, 1951 – Aranyos fémdarázs – Gyakori fémdarázs, a *Chrysis*-fajok közül a legkorábban rajzik (április). (Mcs)

Hedychridium ardens (Coquebert, 1801) – Apró fémdarázs – Löszfeltárásokon, földpadkákon fészkelő kisebb termetű darászfajok fészekparazitája. Magyarországon sokfelé előkerült, de nem közönséges (MÓCZÁR 1967).

VESPOIDEA

Myrmosidae

Myrmosa atra (Panzer, 1801) – Gyászos hangyadarázs – Gyakori faj, a hímek az ernyősök (Umbelliferae) virágain táplálkoznak. (Mcs)

Pompilidae

Anoplius infuscatus (Vander Linden, 1827) – Közepesen gyakori útonállódarázs.

Dipogon variegatus (Linnaeus, 1758) – Kiegyenlítettebb mikroklimájú élőhelyeket kedvelő, szórványosan előkerült darázs. (Mcs)

Vespidae

Eumenes pedunculatus (Panzer, 1799) – Meglehetősen gyakori gömböcदारázs fajunk.

Gymnomerus laevipes (Shuckard, 1837) – Talajban fészkelő gyakori kürtösदारázs faj.

Microdynerus nugdunensis (Saussure, 1856) – A nem leggyakoribb hazai faja.

Polistes dominulus (Christ, 1791) – Nagyon gyakori papírdarázs fajunk. (Mcs)

Polistes nimpha (Christ, 1791) – Padlásdarázs – Mindenütt előforduló közönséges papírdarázs. (Mcs)

Symmorphus debilitatus (Saussure, 1855) – Hűvösebb-nedvesebb biotópokban élő, kevésbé gyakori kürtösdarázs. (Mcs)

Vespula germanica (Fabricius, 1793) – Német darázs – Nagyon gyakori redősszárnyú-darázs fajunk.

APOIDEA

Sphecidae

Ammophila sabulosa (Linnaeus, 1758) – Hernyóólló darázs – Gyakori, de nem közönséges kaparódarázs faj. Sokféle élőhelyen előkerült.

Crabronidae

Argogorytes mystaceus (Linnaeus, 1761) – Közepesen gyakori kaparódarázs. Kabócaféleket zsákmányol. Az *Euphorbia*-fajok és az ernyősök virágán táplálkozik. (Mcs)

Astata kashmirensis Nurse, 1909 – Poloskaféleket zsákmányoló kaparódarázs. A vizsgált területen a földút növénymentes sávjában repkedő hímeket sikerült fognunk.

Crabro cribrarius (Linnaeus, 1758) – Óriás szitásdarázs – A legnagyobb termetű szitásdarázs fajunk. Az üdébb, nedvesebb élőhelyeket kedveli, az ernyősök virágait látogatja, és bénított legyeket halmoz fel az ivadékaik számára.

Diodontus minutus (Fabricius, 1793) – Kis levéltetőölő – Apró termetű kaparódarázs, talajba vajt fészkebe levéltetveket halmoz fel, erről kapta a magyar nevét.

Ectemnius rubicola (Dufour & Perris, 1841) – Közepesen gyakori kaparódarázs. A bénított legyeket korhadt fában vagy növénysszárakban (pl. szeder) készített fészükbe hordják be. (Mcs)

Gorytes quinquecinctus (Fabricius, 1793) – A nem leggyakoribb faja. Túlnyomórészt az ernyősök virágán táplálkozik, és kabócazsákmányát talajban készített fészkekben helyezi el.

Lestica clypeata (Schreber, 1759) – Közönséges szitás – A palearktikus területeken élő gyakori szitásdarázs, a szerző Dunántúlon 150-nél is több helyen gyűjtötte. Fészket korhadó fában készíti el és kisebb termetű lepkéket zsákmányol ivadékaik számára.

Lindenius albilabris (Fabricius, 1793) – Bronzos szitás – Gyakori palearktikus szitásdarázs faj. Talajban fészkel és poloskákat bénít meg lárvái számára. (Mcs)

Oxybelus mucronatus (Fabricius, 1793) – Aranyos légyölő – Elterjedése Közép-Európától Dél-Európán keresztül Észak-Afrikáig tart. Hazánkban elég gyakori, de nem közönséges. Fészket szintén talajban találhatjuk meg, legyeket zsákmányol. (Mcs)

Pemphredon lethifera (Shuckard, 1837) – Gyakori feketedarázs – Nagyon széles elterjedésű holarktikus faj. Korhadó fában, száraz szárakban fészkel, levéltetveket hord ivadékaiknak. (Mcs)

Psenulus pallipes (Panzer, 1798) – Gyakori szederlakó – Gyakori palearktikus faj. Életmódja az előző fajhoz hasonlít. Gyakran fészkel nádszárakban. (Mcs)

Psenulus schencki (Tournier, 1889) – Európai elterjedésű, hűvösebb-párásabb mikroklimájú élőhelyeket kedvelő faj. Hazánkban az előző fajnál jóval ritkább (BAJÁRI 1957). (Mcs)

Trypoxylon attenuatum Smith, 1851 – Kétfogú fazekasdarázs – Meglehetősen gyakori, európai elterjedési jellegű faj. Száraz növényi szárakban helyezi el agyaggal egymástól elválasztott ivadékbölcsőit, ahol bénított pókokat halmoz fel. (Mcs)

Trypoxylon clavicerum Lepelletier & Serville, 1828 – Apró fazekasdarázs – Életmódja az előző fajjal egyezik meg. Magyarországon gyakori, nád- és zsúptetőkben sokfelé tömegesen fészkel. (Mcs)

Trypoxylon figulus (Linnaeus, 1758) – Nagy fazekasdarázs – Gyakori palearktikus fajunk, minden tájegységben számos lelőhelye ismert. (Mcs)

Andrenidae

Andrena enslinella Stöckert, 1924 – Mediterrán tájakon és Európa melegebb klímájú területein elterjedt bányásméh. Magyarországon ritka fajnak bizonyult. A faunakatalógusban (MÓCZÁR & WARNCKE 1972) csak négy régi lelőhelyét találjuk. A szerző az utóbbi évtizedekben 13 helyen találta meg, ebből három van a Bakony-vidéken. Főleg a keresztesvirágúakat látogatja táplálékszerzés céljából.

Andrena minutuloides Perkins, 1914 – Széles tűrészatárú pontomediterrán bányásméh. Évente két nemzedéke van. Nálunk nagyon gyakori.

Andrena proxima (Kirby, 1802) – A tavaszi aszpektusban repülő, európai elterjedésű bányásméh. Főleg az ernyősvirágúakon táplálkozik. Magyarországon gyakori.

Apidae

Bombus hortorum (Linnaeus, 1761) – Kerti poszméh – Egyik leggyakoribb poszméh fajunk, de nem mondhatjuk közönségesnek. Sajnos az utóbbi években a poszméh fajok egyedszáma feltűnően csökkent.

Bombus pratorum (Linnaeus, 1761) – Réti poszméh – A hűvösebb-nedvesebb élőhelyeket kedvelő poszméh. Az előző fajnál ritkábban találkozhatunk vele.

Bombus terrestris (Linnaeus, 1758) – Földi poszméh – Nagyon gyakori, széles elterjedésű poszméh.

Ceratina chalybea Chevriér, 1872 – Közönséges acélméh – Mediterrán elterjedési centrumú acélméh faj. Magyarországon gyakori, de nem közönséges. Többnyire a mácsonyafélék virágain gyűjthető.

Ceratina nigrolabiata Friese, 1896 – Szintén gyakori fajunk, de nem közönséges.

Colletidae

Hylaeus brevicornis Nylander, 1852 – A leggyakoribb álarcosméh fajaink közé sorolható. Eddig 58 növényfaj virágairól gyűjtöttük.

Hylaeus communis Nylander, 1852 – Szintén nagyon gyakori, főleg a kiegyenlített mikroklimájú helyeken él.

Hylaeus cornutus Curtis, 1831 – Gyakori álarcosméh fajunk, de nem annyira közönséges, mint az előző kettő. (Mcs)

Halictidae

Lasioglossum aeratum (Kirby, 1802) – Magyarországon sokfelé megtalálható, de nem közönséges karcsúméh faj.

Lasioglossum glabriusculum (Morawitz, 1872) – Palearktikus területeken élő, inkább melegkedvelő karcsúméh. Száraz gyepekben helyenként elég gyakori.

Lasioglossum interruptum (Panzer, 1798) – Nyugat-palearktikus karcsúméh. Magyarországon gyakori, de nem közönséges.

Lasioglossum malachurum (Kirby, 180) – Elterjedése és gyakorisága az előző fajhoz hasonló.

Lasioglossum puncticolle (Morawitz, 1872) – Szintén nyugat-palearktikus faj. Melegebb-szárazabb élőhelyeken élő, közepesen gyakori faj.

Osmia bicolor (Schrank, 1781) – Kora tavaszi faliméh faj, március végén már rajzik. Június végén már ritkán találkozhatunk vele. Ivadékbölcsőit üres csigaházakban helyezi el.

Irodalom

- BAJÁRI, E. (1957): Kaparódarázs alkatúak I. Sphecoidea I. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae) XIII.7. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 117 pp.
- JÓZAN, ZS. (2015): Alkalmi darázs (Hymenoptera, Aculeata) asztaltársaságok levéltetűvel fertőzött fákon. – *Natura Somogyiensis* **27**: 91-106.
- MÓCZÁR, L. (1967): Fémdarázsalkatúak – Chrysoidea – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae) XIII.2. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 118 pp.
- MÓCZÁR, L. & WARNCKE, K. (1972): Faunenatalog der Gattung *Andrena* Fabricius (Cat. Hym., XXVI.). – *Acta biologica, Szeged* **18**: 185-221.

Received May 03, 2016

Accepted May 10, 2016